

ZINE ZINE: Gedetineerden maken eigen magazine in de gevangenis van Gent

Met het project Zine Zine (officiële titel ZINE ZINE ZINE) ging het kunstenaarscollectief Topo Copy binnen het S.M.A.K. Beweegt-programma aan de slag met gedetineerden in de gevangenis van Gent om een eigen magazine te maken. Door de grote impact van corona werden de originele plannen gewijzigd maar zochten ze naar alternatieven om ondanks de maatregelen iets voor de gedetineerden te kunnen betekenen. Intussen zijn er tijdens de voorbije coronaperiode al twee edities gemaakt. We gingen in gesprek met Hidde Van Schie, S.M.A.K.-medewerker en coördinator van S.M.A.K. Beweegt, en Jonas Nachtergaele van Topo Copy om te horen hoe zij het project in coronatijden hebben beleefd.

Kunnen jullie iets vertellen over de algemene werking van Topo Copy en het S.M.A.K. Beweegt-programma en de impact van corona hierop?

Jonas: Topo Copy is een artistiek collectief in Gent met een printatelier. We zetten onze werkplaats ook open voor samenwerking met andere kunstenaars. Die samenwerking kan verschillende vormen aannemen: de ene keer zijn we uitgever voor iemand, de andere keer gaan we echt in collaboratie op

“
Het project in de gevangenis – ondanks dat het een sterk gewijzigde versie van het oorspronkelijk idee was – heeft op de één of andere manier toch gewerkt.

gelijke voet of maken we iets in opdracht met onze machines. Heel vaak werken wij met een bepaalde druktechniek, de RISO-print, een techniek die zweeft tussen zeefdruk en stencil. Daar zijn we sinds 2011 in gespecialiseerd.

De impact van corona was bij aanvang heel erg groot, we zijn ook gewoon even dicht gegaan. Doorheen de crisis hebben we ons kunnen terugplooiën op onze atelierwerking, die kon blijven doorgaan vanop afstand via video maar veel minder met de kunstenaars ter plekke. Het werk in het atelier liet ons wel toe om in isolatie verder te werken. De grote projecten en festivals waarvoor wij

gevraagd worden, vielen natuurlijk weg. Ook veel interessante ontmoetingen vielen weg waardoor het netwerk waarin nieuwe dingen zich vaak aandienen, grotendeels afwezig was.

Hidde: Voor ons is het heel ingewikkeld geweest. S.M.A.K. Beweegt werkt vanuit het idee dat we allerlei groepen ontvangen in het museum die weinig contact hebben met hedendaagse kunst en dat we daar actief mee aan de slag gaan. Dat kan gaan van psychiatrische patiënten over mensen met dementie tot vluchtelingen. De resultaten van deze projecten tonen we altijd in het museum. We willen niet aan therapie of sociaal werk doen maar echte kunstprojecten ontwikkelen die op hun beurt een impuls geven aan processen binnen het onderwijs, de hulpverlening of de psychiatrie.

Dit alles was dus bijna niet mogelijk want het museum was een tijdje gesloten, en na heropening konden we geen groepen ontvangen. Dus we hebben de laatste twee jaar vooral plannen geschreven, aangepast en weer uitgesteld. Voor onze afdeling publieksbemiddeling en met name S.M.A.K. Beweegt is het dus zeer moeilijk geweest terwijl andere afdelingen zoals collectiebeheer en communicatie wel konden blijven verder werken. Maar het project in de gevangenis – ondanks dat het een sterk gewijzigde versie van het oorspronkelijk idee was – heeft op één of andere manier toch gewerkt.

Hoe zag het alternatieve concept voor dit project er dan concreet uit?

Hidde: Zine Zine was een vervolg op het project 'Borderline Books' waarbij 7de jaarsstudenten van het SKI (Secundair Kunst Instituut Gent) en gedetineerden drie jaar lang tekenden in schetsboeken. De werken werden getoond tijdens een expo en verschenen in een bijhorende publicatie.

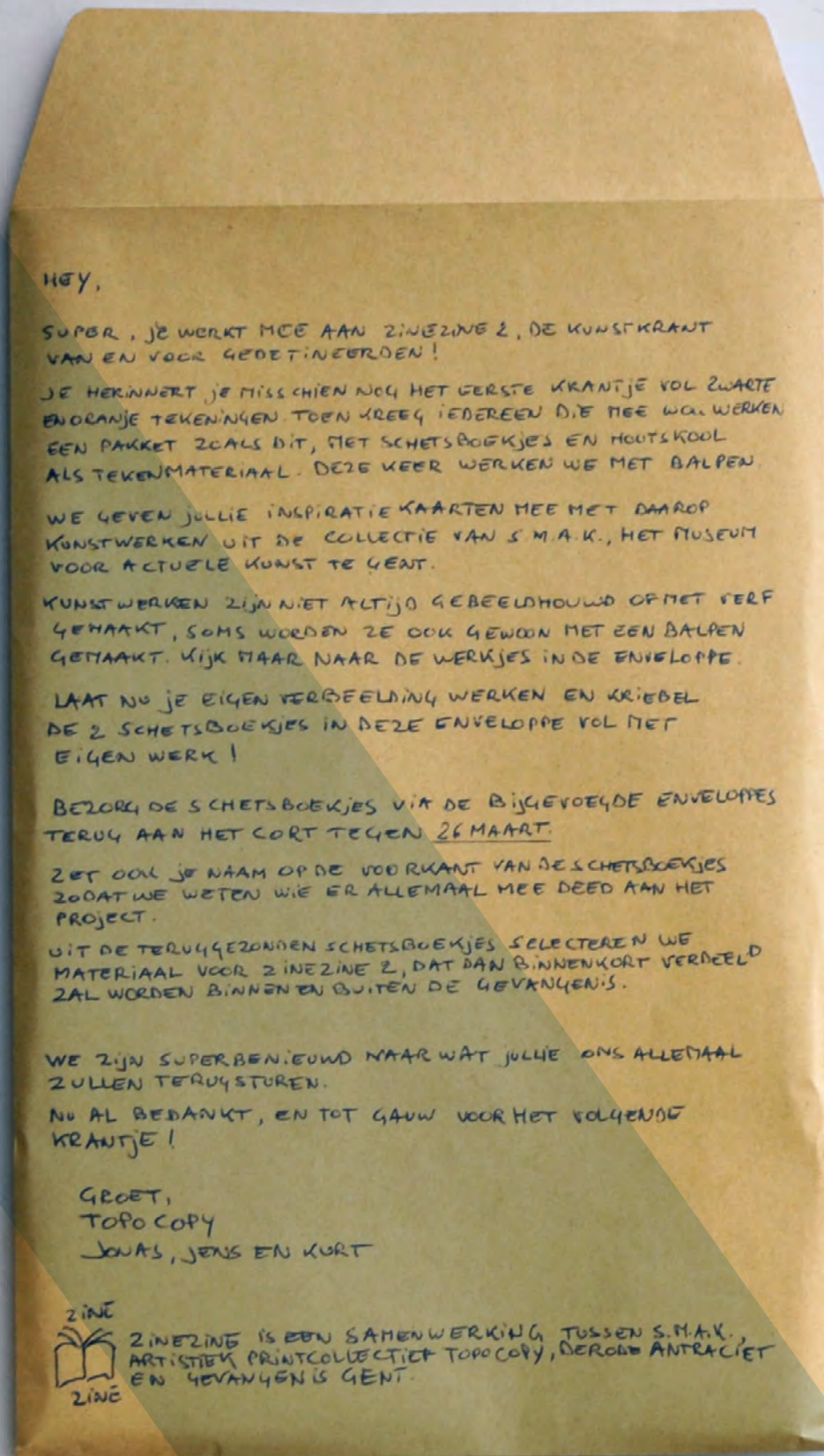
Nu wilden we graag iets nieuws doen, iets met een snellere omlooptijd omdat we merkten dat de gedetineerden die deelnamen aan Borderline Books door de lange duur van het project eigenlijk geen zicht hadden op het uiteindelijke resultaat. Ik dacht dat het interessant kon zijn om ook iets inhoudelijker te werken met de gedetineerden via het maken van een eigen magazine. Een zogenaamd 'Zine', een wat punkachtig blaadje waarin je verschillende ideeën en vormen van expressie kunt bundelen, een manier om met elkaar in dialoog te gaan.

Topo Copy leek me de ideale partner om dit aan te pakken op een artistieke manier. Maar uiteindelijk is slechts één fysieke workshop kunnen doorgaan. De piste om ook kunstenaars en schrijvers in de gevangenis te laten samenwerken met de gedetineerden hebben we moeten verlaten.

Jonas: Wij waren enthousiast over het idee van een magazine voor en door gedetineerden. De laatste jaren proberen

© Jonas Nachtergaele

publicatie is geworden, met toch heel wat indrukken en expressies vanuit de doelgroep zelf. Door deze dialoog ook te delen met een breed publiek proberen we een genuanceerd gesprek op gang te brengen: hoe kijken we als samenleving naar gedetineerden en hoe gaan we ermee om? Dat blijft voor mij een heel belangrijke uitdaging.

Jonas: Je merkt dat er aan zo'n project heel wat doelstellingen hangen, vanuit het museum, vanuit de gevangenis, vanuit De Rode Antraciet. Voor ons als kunstenaars die met de doelgroep aan de slag gaan, is het moeilijk om aan al die verschillende doelstellingen te voldoen. Voor het 2de pakket met de balpennen zijn we bijvoorbeeld echt gaan graven in de collectie van het S.M.A.K. om te zoeken naar 'stylo-tekeningen' om zo de link met het museum duidelijk te maken.

De bundel tekeningen werd uiteindelijk ook tentoongesteld in een kleine galerijruimte in Gent, wat waren de reacties?

Jonas: We hebben de tekeningen inderdaad getoond in de galerij van Animal Tank. Door de tekeningen apart te presenteren komen ze meer binnen bij de bezoekers en komt het gesprek op gang. De onwetendheid en de clichés over de gevangenis komen dan vaak aan bod, maar je merkt ook dat mensen openstaan om die clichés te doorprikken, er dieper op in te gaan. Wat voor mij bijvoorbeeld duidelijk is geworden: gedetineerden zijn ook maar gewoon

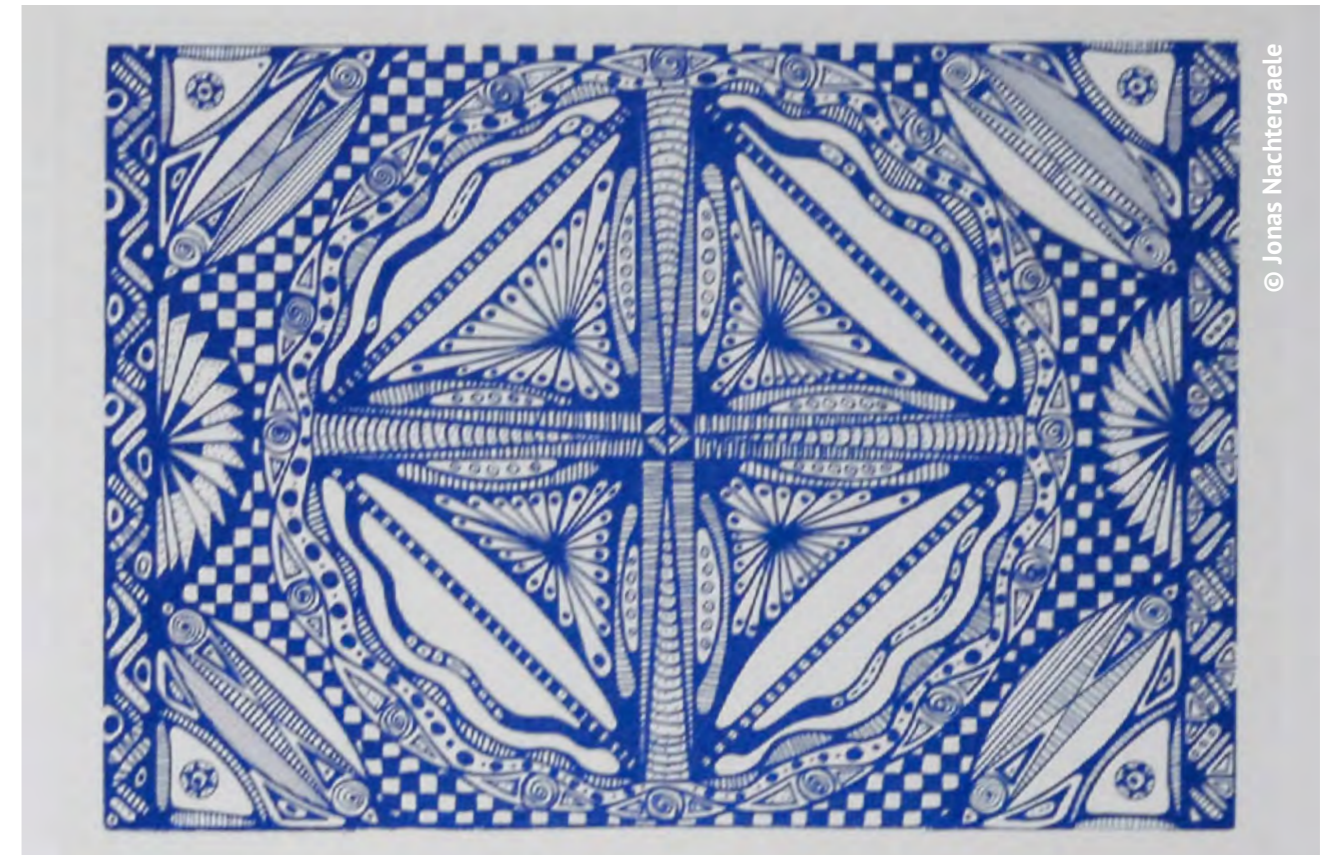
“ De eerlijkheid in de tekeningen en het materiaal dat werd teruggestuurd vormde een echte meerwaarde.

mensen zoals jij en ik. Ze hebben uiteraard een misstap begaan waardoor ze in de gevangenis zijn beland. Maar je kan met hen een gesprek voeren los van die misstap.

Hidde: Ik hoop dat we voor een toekomstige editie de resultaten opnieuw kunnen presenteren in het museum zelf, voor een breed publiek. Het zou echt goed zijn dat het traject opnieuw deel kan uitmaken van het museum en dat we op die manier verder kunnen inzetten op een langetermijndenken.

Intussen ziet het er naar uit dat de verdere impact van corona voor 2022 minimaal zal zijn. Hoe zal het project nu verder vorm krijgen?

Hidde: Via het S.M.A.K. Beweegt programma zetten we in 2022 verder in op de doelgroep van gedetineerden door het traject van Zine Zine verder te ondersteunen. We blijven waken over alle onderliggende doelstellingen, het feit dat we opnieuw workshops kunnen inplannen maakt dit toch

© Jonas Nachtergaele

een stuk makkelijker. De fysieke ontmoeting kan weer centraal staan. Als het aan mij ligt, moet het mogelijk zijn om 2 keer per jaar een reeks workshops te organiseren.

Jonas: Voor een volgende editie van Zine Zine, in het voorjaar van 2022, willen we inzetten op snelheid, zowel wat betreft het maakproces als de verdeling van het resultaat. Door corona verliep het hele proces wat trager. Nu willen we de gevangenis ingaan voor 2 workshops en meteen een week later het resultaat verdelen onder de deelnemers en de andere gedetineerden. De betrokkenheid wordt daardoor een stuk groter.

Heel concreet willen we werken rond 'Pop-art' om een link te maken met de popart-expo die momenteel loopt in het S.M.A.K. We gaan hiervoor naar de gevangenis met een zelfbedacht Do-It-Yourself zeefdruksysteem, gedetineerden kunnen daarmee collages maken op groot formaat. De gemaakte unieke stukken worden gereproduceerd in postervorm. Die posters worden dan op een originele manier gebundeld tot een 3de Zine Zine.